

Har de sundhedsplejersker i Kroatien?

Har de overhovedet sundhedsplejersker i Split? Spørgsmålet var noget af det første der meldte sig da vi, to sundhedsplejersker, var så heldige at blive udvalgt til personale udveksling i Split i Kroatien.

Til daglig arbejder vi med børn i alle aldre i blandt andet Høje Gladsaxe, Værebros og Mørkhøj distriktet, og en del af dem har anden etnisk oprindelse.

I juni 2013 var vi så heldige at komme på udveksling til Gladsaxe kommunes venskabsby Split i Kroatien. Det viste sig at være en superhyggelig by - og de 35 grader og godt badevand gjorde ikke fornøjelsen mindre! Men inden vi nåede til badevandet havde vi tre indholdsrige og inspirerende dage med den internationale sekretær Niclola Horvat som her kan læses referat af :

D. 19/6-2013 :

Vi stod op ved 04.30 tiden for at være i Kastrup Lufthavn kl 06 til check-in . Herefter fik vi en velfortjent kop kaffe og morgenmad på Starbuck;)

Vi blev hentet i lufthavnen i Split af den veloplagte internationale sekretær Nikola Horvat som senere med stor stolthed viste os rundt i byen i 30 graders varme.

Udsigten fra rådhuset i Split

På "rådhuset" blev vi præsenteret for Mrs Romana Skrabic, som er "socialchef" for social security. Hun er uddannet "doktor" og advokat. Hun fortalte at der ca bliver født 950 børn årligt i Split (200.000 indbyggere dvs en by på størrelse med Ålborg). På selve rådhuset er der ca 420 mennesker ansat og ialt er der ansat 3000 mennesker i "Split kommune" fx pædagoger i vuggestue m.fl.

Indenfor på Split rådhus

Efter en meget lang og spændende dag trængte vi gevaldigt til at få fødderne op og slappe af på værelset og glæde os og forberede os til næste dags program.

D. 20/6-20

Vi var på besøg hos sundhedspleje/forebyggelses sygeplejersker Spilt HEALTH CENTER MS GORDONA IVKOVIC (chef nurse)

Vi blev hentet kl 7.45 af Nikola og vi gik til Healt Center, hvor vi fik en varm modtagelse af Chief Nurse samt 3 sundhedsplejersker/forebyggelsessygeplejersker som kaldte sig "sestra Anna" m.fl. Disse sestras havde 5000 borgere i hvert deres distrikt og deres opgaver var såvel graviditets forberedelse (3 dages program af to timers varighed) , sundhedspleje som forebyggende sygepleje til kronikere fx diabetikere. Herudover har Split hjemmesygeplejersker til sårbehandling og syge borgere. Det er gratis at gå til læge og modtage besøg. Der findes 27 sundhedshuse i Split hvor man kan få almen helbredsvejledning og mødes med andre og drøfte blandt andet amning. Ca halvdelen af personalet tog bilen hen til deres distrikt og gik derefter rundt mellem besøgene. Resten gik udelukkende - ingen cyklede da det er for farligt!

Der var ialt 36 "Sestra" i Split og de har ialt 6 vægte til at veje babyerne med - en på hvert kontor- som de deler og kun bruger ved specifikt behov for vejning af børn. De opfordrede mødrene til at kikke på deres børn i stedet for at veje dem. De oplevede ikke at den manglende vægt var et problem. Det var et bevidst valg. I Danmark vejer vi stort set spædbørn på alle hjemmebesøg med henblik på at sikre trivsel.

Sestrane arbejder 40 timer ugentlig i dagtimerne og starter dagen lidt før om sommeren med henblik på at undgå de varmeste timer. Selv vaccination hos børnelægen blev undgået i 3 måneder om sommeren på grund af varme med henblik på at undgå feber risiko i den varme periode.

Sundhedsplejerskerne i Split har et tre dages program for gravide kvinder i grupper med max 8 gravide á to timer. Dette program indeholdt følgende emner: fostrets udvikling, anbefalinger for den gravide omkring vægtøgning, tandbørstning til mor, kontrol hos gynækolog (ikke jordemoder) under graviditeten, forberedelse af fødslen (vejtrækningsøvelser, mulige indgreb i forbindelse med fødslen), amning, lejring, problemer med mødre og svigermødre

I Split samler de også en form for mødregrupper. På grund af lejlighedernes størrelser (de er ofte små) foretrækker mødrene at mødes udenfor f.eks. på cafeer eller lignende.

Besøgsprofil :

Efter en normal fødsel udskrives mødrene på 3. dag (kejsersnit 7.dag) og alle familier får besøg på 1. hverdag efter udskrivelse, 7. dag, 14.dag samt evt behovsbesøg indimellem. Herefter besøges familierne i 6 mdr og 9 mdr's og 1-3 års alderen. I Gladsaxe kommune udskrives mødrene typisk ml 4-36 timer efter ukomplicerede fødsler og de besøges indenfor de første 7 dage af en sundhedsplejerske. De får som standard 5 besøg første leveår i Gladsaxe, men mere ved behov.

Amning:

Vi oplevede, at sundhedsplejerskerne i Split havde stor fokus på at hjælpe mødrene med at få etableret amning. De prioriterede gerne mange behovsbesøg de første 14 levedøgn med henblik på dette.

Der er tre special "amme"-uddannede (IBCLC uddannet) "sestra" i Split. De deltager i den internationale ammedag hvert år i august og forsøger at ændre kultur omkring amning ved blandt andet at hjælpe til med at skaffe ammerum/puslerum i shoppingcentre mm. Vi orienterede om amme-demonstrationen på KBH rådhusplads og debat om amning på caféer i DK og deres mening var også at amning bør kunne foregå overalt. De oplevede at nutidens mødre i Kroatien gerne vil amme overalt.

Vitaminer:

D-vitamin anbefales fra 1 mdr, men de differentierer det efter hvor i Kroatien de bor. Mest behov i Zagreb fremfor i Split. Jern anbefales ikke. I Danmark anbefaler vi at give børn D-vitamintilskud indtil de er to år, samt at give jern fra 6 -12 måneders alderen.

Børn starter omkring 6 måneders alderen med at få fast føde – ligesom i Danmark. Dog oplevede vi at de holdt mere fast i anbefalingerne om 6 måneders fuld "mælkemad" i forhold til hvad vi ser i danske familier.

Sødmælk introduceres først i et års alderen (I Danmark tilbydes børnene "smagsprøver" på sødmælk fra 6 måneders alderen) Hvis familierne i Kroatien giver sødmælk før 1 års alderen er det primært af økonomiske årsager. Nogle familier kan få modernælkserstatning sponsoreret af producenterne af modernælkserstatning.

Modermælksproducenter besøger sundhedsplejerskerne hver 3. måned for at sikre at de er opdateret på deres viden om ernæring til spædbørn.

Pointsystem/kursus:

Sestrane" er forpligtigede til at opdatere deres sygeplejerskelicens med 15 points hver år. Man opnår ca 5 points ved at gå til et af de månedlige kurser i emner som diabetes, amning, forhøjet BT mm. Hvis man ikke får opdateret sin licens, skal man have en ny licens.

Samarbejde med læge/børnelæge:

De oplevede et stort og velorganiseret samarbejde med læge/pædiater. De blev ofte kontaktet af lægen, hvis de ønskede at the "sestra" skulle komme ekstra i hjemmet med henblik på børnene, diabetes mm.

Vaccinationer:

Bliver udført af en børnelæge på en speciel klinik som er opdelt i raske og syge børn. Børnene tilses af lægen 1 gang pr måned i de første 3 måneder, og herefter hver 6-8 uge indtil 6 måneders alderen og ved behov.

Sistrane oplevede nogle gange at forældre ikke ville have deres børn vaccineret pga. kviksølvindholdet i vaccinerne. Det er dog lovpligtigt at få børnene vaccineret i Kroatien. I Danmark er det et tilbud.

I Kroatien oplevede Sestrane også udfordringer som vi sjældent støder på i Danmark. Mange familier anvender p.g.a. varmen aircondition i hjemmene. Når der kommer et spædbarn i hjemmet fraråder de dog at bruge det i barnets første levemåned.

Sestrane anbefaler at børnene bruger engangs papirbleer, men børnelægerne anbefaler at familierne bruger en stor bred stofble til at understøtte barnet med. Derfor anvendes ofte stofbleer de første dage.

Vi oplevede INGEN brug af elektronik - al journalføring foregik i papir form på klinikken. Der findes ingen Barnets bog/elektroniske journaler som i Gladsaxe kommune.

De brugte mobiltelefoner i deres daglige kontakt med familierne og havde konstant opringninger omkring diverse spørgsmål omkring barnet.

Kvinderne har normalt 1 års orlov og det er svært at finde pasning herefter, men der findes private "babysitters". Mændene havde mulighed for at få orlov fra barnets 6.til 12.måneder, men ikke i en kortere periode. Børnene starter i børnehave ved 3 års alderen.

Kollektivistisk livsform :

Flere af de familier vi talte med bor under samme tag som bedsteforældre.

Skolsundhedspleje:

Vaccinationer udføres af andre sygeplejersker og sexuel undervisning med mere af lærerne. HPV vaccine gives ej.

De havde endvidere grupper for diabetikere med et super godt visuelt materiale, hvor de fik diabetikerne til at reflektere over deres sygdom, nye livsstil mm. (Conversation Map Kit)

Efter tre timers information om sundhedsplejen i Split. Var vi så heldige at få lov til at komme med på hjemme besøg. Vi var på besøg hos en kvinde der havde fået sit 2. barn hvor Sestra havde lovet at kigge forbi med henblik på opfølgning af en revnet brystvorte som nu var helet ved hjælp af Lanonin og lufttørring. Besøget omhandlede stort set kun dette og varede derfor kun ca 20 min. Kvinden viste gladeligt sine mælkefyldte bryster frem for os og sprøjtede lidt mælk i hovedet på os ;)

.

-

Vi gik videre gennem byen sammen med "Sestras" og vi stødte på Sestra Anna's datter og 1 årige præmature barnebarn på en café hvor hun sad med den pige hun havde delt stue med i forbindelse fødslen. De mødtes hyppigt med deres børn og udvekslede erfaringer. Vi drak en kop kaffe og fik en kage sammen med dem og udvekslede erfaringer om blandt andet orlov for mænd/kvinder, præmaturitet, allergi mm.

Herefter var vi på besøg på en klinik hvor en børnelæge var i gang med at vaccinere et sæt tvillinger på 15 mdr. Vi så denne meget sterile klinik, som var opdelt i "syge børn" og børne til vaccinationer, helbredsundersøgelser.

Vi sluttede denne indholdsrige dag/aften af i selskab med Nikola og hans familie. Vi blev inviteret til en flot børneballet på nationale teater efterfulgt af en lækker fiske middag på en fin restaurant.

Efter denne lange dag nød vi en Blues Festival koncert lige uden for vores vinduer til kl 24 !!

D. 21/6-2013

Vi blev hentet kl 10.30 på hotellet af Nikola og kørte med bus til universitetshospitalet Clinical Hospital Split ,hvor der var blevet arrangeret et møde med Chief hospital nurse Ms Marija Zupanovic (MZ). Da vi ankom til hospitalet fik vi en meget overvældende oplevelse, idet der sad 10 afdelingssygeplejersker sammen med Ms MZ rundt om et stort bord og ventede på os! Ms MZ holdt to timers oplæg om hospitalet , kun afbrudt af flere telefonopkald , hvor de øvrige sygeplejersker også fik en chance for at tale med os. En af dem var meget interesseret i at tale med os om overvægt og diabetes i forhold til skolebørn, hvilket hun synes var et stort problem i Kroatien og hun efterlyste flere tilbud til disse familier. Vi orienterede om tilbuddene til børn med overvægt og diabetes i Danmark. Hun mente at USA /junkfood/ computer spil mm havde en stor indflydelse herpå. Kun to sygeplejersker kunne tale engelsk så alt fra Ms MZ blev oversat fra kroatisk af Nikola til os.

Hele hendes oplæg bar præg af en stor stolthed af deres arbejde og deres New Maternity hospital fra 2010, som de arbejder på at blive godkendt som et spædbarnsvenligt hospital. På hospitalet er der tre falkuteter, 1500 senge, 3100 ansatte heraf 500 læger, 1400 sygeplejersker og 270 forskere. Hospitalet mangler dog sygeplejersker til daglige opgaver.

Optageområdet er 1 million mennesker + 500.000 turister.

Ms MZ's oplæg handlede meget om hendes visioner om at komme tilbage til naturlige fødsler, naturlig ernæring af spædbørn (amning fremfor MME), ingen adskillelse af mor og barn ,idet amning også er en måde at skabe en tæt relation mellem mor og barn. Ms MZ var også optaget af vigtigheden af at forebygge sygdom de første uger af barnets liv ,samt fokus på moderens psykiske og fysiske velvære De brugte ikke EPDS.(et internationalt kendt redskab til at finde kvinder med efterfødselsreaktioner og som vi anvender med stor succes Gladsaxe kommune),som de dog havde kendskab til. Hun støttede op omkring den undervisning som "sestrars" står for under graviditeten.

Som sygeplejerske på dette hospital har de 4 obligatoriske undervisningsseancer årligt om fødsler , børn mm så personalet har en stolt følelse af at være veluddannede og vedligeholde deres uddannelse. De oplevede et fint samarbejde mellem den primære og sekundære sektor.

Ms MZ var meget stolt af at have dette gode gratis tilbud til borgerne i Split.

Efterfølgende var vi på en lille rundtur på neonatal afdelingen og fødegangen.

Da vi ankom til neonatal afdelingen undskyldte de meget at vi blev nødt til at komme samtidig med de forældre ,der var tilstede i den 1 time daglige besøgstid. Ud over denne besøgstid måtte mødre komme hver 3. time til amning/aflevering af udmalket mælk til deres børn .

Børn født før 38 uge eller med en vægt under 2500 gram blev indlagt på neonatal afdelingen. De meget moderne kuvøser stod med ca 1 meters mellemrum og forældrene måtte røre deres børn via lågerne i siden af kuvøsen. Der var ikke plads til voksensenge eller stole ved siden af kuvøsen.

Det var en meget anderledes oplevelse i forhold til danske neonatalafdelinger, hvor vi oplever at

mor/barn kontakten bliver prioriteret højere.

Herefter blev vi bedt om at iføre os en operationskittel og overtræks sko inden vi kom på besøg på fødegangen. På afdelingen mødte vi flere kvinder igang med at føde på alle stadier. Vores værter insisterede på at vi skulle gå ind på en fødestue, hvor en kvinde lige havde født og nu lå og ventede på at kvittere moderkagen. Vi syntes det var en grænseoverskridende oplevelse, men vi blev nærmest skubbet derind sammen med den øvrige delegation. Den fødende kvinde lå med sit nyfødte barn på maven og virkede helt upåvirket af situationen.

Herefter fulgte et spændende foredrag "Why global strategy for infants and young child feeding "af professor of maternal and infant health Fiona Dykes fra University of Central Lancashire ; Maternal and infant Nutrition and Nurture unit.

Dette blev afslutningen på en dag med mange modsatrettede og indholdsrige oplevelser og også afslutningen på tre fagligt berigende dage på udveksling i Split. Vi havde valgt at tilbringe vores efterfølgende i weekend i Split inden vi mandag skulle flyve hjem til Danmark. Vi nåede derfor også at opleve en enkelt af de mange smukke Kroatiske øer der omgiver Split, deres dejlige badevand med gode muligheder for snorkling samt ikke mindst deres hyggelige cafeer.

Vi har oplevet en meget stor gæstfrihed og faglig interesse blandt alle de fagpersoner vi mødte i Split og vi føler vi har fået et stort udbytte til vores videre arbejde i Gladsaxe kommune.

Sundhedsplejerskerne Maj-Britt Bockelund og Lone Holding